

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БАНКУ

Розглянуто сутність поняття “вартість банку”, розкрито особливості ведення банківського бізнесу та обґрунтовано необхідність їх врахування при інтегральній оцінці вартості банку, наведено основні етапи інформаційно-аналітичного забезпечення інтегральної оцінки вартості банку, досліджено підходи до оцінки бізнесу та рекомендовано розширити їх додатковими напрямками досліджень для отримання інтегральної оцінки вартості банківських установ

Постановка проблеми. Банківський сектор є великим сектором економіки, що швидко розвивається, тому саме тут сформувалися фінансові інститути і накопичені великі активи. На ринку банківських послуг основними тенденціями на сучасному етапі розвитку є розширення складу послуг та фінансових продуктів поряд із спрощенням доступу споживача до них; укрупнення самих банків за рахунок злиття і поглинань, або ж за рахунок власного розвитку. При визначенні вартості об'єктів, що володіють багатомільярдами активами, можуть виникати труднощі, залежно від обраних підходів та методів оцінки і необхідної точності і детальності обліку всіх складових активів банку і тих чинників, які вже впливають, або можуть вплинути на діяльність банку та його фінансові результати.

Управління ринковою вартістю бізнесу – це стратегічне завдання. Не дивлячись на те, що банки навряд чи зможуть залучити стратегічних інвесторів до повного розв'язання політичної кризи, розуміння тих чинників, які найсерйозніше збільшують ринкову вартість бізнесу, а значить і привабливість окремих банків, дозволить їх керівництву приймати правильні стратегічні рішення. Правильний вибір чинників, що справляють найбільший вплив на формування вартості банків, зумовлює проблему вибору найоптимальнішого підходу та методу здійснення такої оцінки.

Стан вивчення проблеми. Інформаційно-аналітичні механізми формування та використання даних оцінки вартості банку ще не стали предметом спеціального наукового дослідження, попри очевидну актуальність і практичну значущість даної проблеми. Для українських банків розробка механізму створення, формування та впровадження концепції управління вартістю стає вельми актуальною. Незважаючи на величезну кількість публікацій з проблематики оцінки підприємств та фінансово-кредитних установ, залишається низка невивчених питань, зокрема система інформаційно-аналітичного забезпечення управління вартістю банку.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження та розробка теоретичних рекомендацій щодо сутності поняття “вартість банку” та основних підходів та методів інтегральної оцінки банківських установ.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Основний вклад у вирішення проблеми формування та визначення вартості власного капіталу бізнесу був внесений У. Шарпом, Дж. Трейнером та Дж. Лінтнером – розробниками моделі оцінки капітальних активів. Подальший розвиток зазначена проблема одержала в роботах А. Дамодорана, Л. Крушвиця та ін. Т. Йеа, Дж. МакНалті, У. Шульц та М. Лубаткін є розробниками останніх альтернативних підходів до вирішення даної проблеми, а саме – методу опціонів. Серед вітчизняних економістів проблема визначення вартості банківського капіталу та оцінки банків знайшла відображення у роботах Івасіва І.Б., Васильченко З.М., Диби М.І., Примостки Л.О., Шульги Н., Слободяника О. та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження. Залежно від ситуації під вартістю банку може використовуватись одне з наступних понять [1, с. 88]:

– справедлива ринкова оцінка (fair market value) – це ціна, яку готовий платити будь-який потенційний покупець за умови, що і продавець і покупець володіють однаковою повною інформацією про компанію;

– інвестиційна цінність (investment value) – це потенційний дохід, який може отримати конкретний інвестор від володіння даним бізнесом. Це поняття вартості, як

правило, реалізується в разі поглинання або купівлі частини бізнесу і залежить від тих переваг або доходів, які сподівається отримати покупець в результаті операції;

– ліквідаційна вартість (liquidation value) – це чистий залишок засобів, які отримають власники бізнесу в разі повної ліквідації його активів і виплати всіх зобов'язань;

– балансова вартість (book value) – по суті, це бухгалтерська концепція, яка має мало загального з оцінкою цінності бізнесу для його акціонерів, оскільки не враховує ринкової позиції банку і його здатності генерувати дохід в майбутньому. Технічно балансова вартість банку дорівнює бухгалтерській вартості його чистих активів.

У подальшому під вартістю банку будемо розуміти справедливую ринкову оцінку банку, яка передбачає, що існує потенційний покупець банку в його поточному стані, тобто без додаткових інвестицій і змін в стратегії з боку покупця.

В якості попередньої роботи для оцінки вартості банку оцінювачеві необхідно врахувати особливості банківського бізнесу і відмінні риси банку, як кредитної організації, від будь-якої іншої організації. Такими відмінними рисами є:

– Нагляд і жорстка регламентація банківської діяльності з боку Національного банку України;

– Поєднання в діяльності банку традиційних функцій фінансового посередника (між депозиторами засобів і споживачами, перерозподілі фінансових коштів між регіонами, галузями, господарюючими суб'єктами) із зростаючою роллю виробника фінансових послуг і продуктів;

– Невелика частка власного капіталу в пасивах (в середньому до 10%), велика частка залучених коштів, враховуючи позикові, короткостроковий характер пасивів (80% пасивів банків – короткострокові);

– Підвищена міра концентрації ризиків на балансі банку;

– Велика частка позикових коштів поряд з низьким рівнем власного капіталу банку;

– Особливості бухгалтерського обліку;

– Ускладнення здійснення і оформлення ряду операцій (наприклад, видача депозитів).

В оцінці банку важливим є аналіз фінансової стійкості, ознаками якої можна виділити [5, с. 214]:

– Платоспроможність;

– Помірність ризиків;

– Ліквідний баланс;

– Достатній рівень капіталу;

– Задоволення вимог за якістю капіталу.

До типових завдань, для розв'язання яких проводиться оцінка вартості банку, відносять наступні:

– Розрахунок кредитоспроможності. Оцінка ринкової вартості банку для визначення його кредитоспроможності дає можливість з деяким рівнем точності оцінювати доцільність надання кредиту, його умови і терміни, що, у свою чергу, знижує рівень кредитних ризиків.

– Розрахунок інвестиційної привабливості. Об'єктом оцінки при розрахунку інвестиційної привабливості банку, як правило, є пакети цінних паперів. При цьому велику роль відіграють показники ринкової активності банку, які характеризують його діяльність.

– Підвищення ефективності поточного управління. Грамотне управління банківським бізнесом, яке направлене на підвищення прибутковості і зниження сукупних ризиків, неможливе без правильної і своєчасної оцінки вартості активів. Лише при правильному уявленні про дійсну вартість наявних коштів і реальне покриття зобов'язань перед клієнтами, банк зможе приймати адекватні управлінські і фінансові рішення.

– Контроль регулюючими органами. Стабільність банку здійснюється за допомогою контролю за діяльністю даного банку з боку регулюючих органів. Даний контроль може проводитися на підставі результатів незалежної оцінки.

– Реструктуризація. Розрахунок ринкової вартості банку може бути необхідним для визначення подальшого напрямку розвитку бізнесу. Особливо актуальною в даний час є оцінка банків у процесах поглинань.

– Продаж (придбання) банку. У подібному випадку, проведення незалежної оцінки дозволяє визначити об'єктивну ринкову ціну, яку повинен заплатити покупець.

Інформаційно-аналітичне забезпечення інтегральної оцінки вартості банку складається з декількох послідовних етапів:

– формування загального уявлення про банк, проведення первинного інформаційно-аналітичного дослідження;

– визначення ступеня застосування різних методів оцінки для конкретного банку, вибір методу оцінки;

– уточнення і доповнення інформації, необхідної для коректного проведення оцінки обраним методом;

– оцінка вартості банку.

Етап 1. Формування загального уявлення про банк. Перш за все відбувається збір загальної інформації про досліджуваній банк. Складається картка банку з офіційних даних. Потім складається і досліджується список офіційних власників. Паралельно проводиться робота по виявленню реальних власників банку. Далі приступають до збору і аналізу інформації про ринкові позиції банку. До цього можна віднести напрями діяльності, список послуг з даних напрямів, наявну інфраструктуру, дочірні компанії, філіальну мережу і відділення. Базову інформацію можна отримати на сайті банку, в спеціалізованих ЗМІ й інтернет-ресурсах. Проте слід пам'ятати, що відкрита інформація банку з великою часткою ймовірності носитиме рекламний характер, тому потребує об'єктивної оцінки іншими методами, наприклад, в проведенні порівнянь з показниками фінансової звітності. У випадку, якщо банк досить великий або спеціалізований, потрібно оцінити частку банку на ринку тих або інших послуг. Досягнуті банком успіхи розглядаються з точки зору підвищення інвестиційної привабливості і зростання вартості банку. У цей розділ входить також інформація про клієнтську базу банку та виявлення динаміки клієнтської бази, використовувану автоматизовану банківську систему ("операційний день банку"), членство в S.W.I.F.T. і платіжних системах, наявність call-центрів тощо. Окремим блоком розглядаються організація внутрішнього контролю, аудиту, кадрової служби, юридичної служби, служби безпеки. Це дозволяє оцінити ймовірність виникнення вагомих помилок і прорахунків у діяльності банку, що важливе для оцінки ризиків та стабільності ринкових позицій банку. З інформації про власників та якість управління впливає оцінка вірогідності виникнення претензій з боку регулюючих, фіскальних, правоохоронних і інших органів. Необхідним елементом оглядового аналітичного звіту банку є його фінансовий аналіз. У процесі аналізу визначається динаміка фінансових показників, яка зіставляється із збіраною раніше нефінансовою інформацією. Підтверджується або коректується інформація про діяльність банку в різних секторах на підставі обсягів проведених операцій. При цьому оцінюється як міра достовірності фінансової звітності банку, так і правдивість його інформаційної політики.

Фінансовий аналіз включає розгляд динаміки зростання капіталу щодо реального наповнення капіталу. Не менш важливою є оцінка ресурсної бази банку та її стабільності в різні періоди життя банку. Особлива увага приділяється дистанційній оцінці якості активів і виявленню ознак фіктивних активів. Додатково оцінюється діяльність банку на міжбанківському і грошовому ринках з метою формування думки про стан ліквідності банку. Виявляються принципи регулювання ліквідності, оцінюється міра контролю рівня ліквідності.

Окрему увагу необхідно приділити оцінці ефективності діяльності банку [6]. На жаль, об'єктивна реальність змушує банки застосовувати різні способи оптимізації фінансової звітності, і перш за все при відзеркаленні доходів і витрат. На даному етапі доцільно обмежитися

виявленням ознак прихованих збитків і оцінкою можливого рівня прибутковості банку, виходячи з ринкових умов.

Етап 2. Вибір методу оцінки вартості банку. Традиційно при оцінці ринкової вартості будь-якого активу і бізнесу використовують три підходи: дохідний, витратний і порівняльний. Результати розрахунків, зважені різними методами, дозволяють отримати інтегральну оцінку вартості бізнесу.

Залежно від обраного методу оцінка включає:

1. розрахунок прогнозних грошових потоків;
2. визначення дисконтних ставок;
3. розрахунок мультиплікаторів і порівняння їх з базою даних, що є у аналітика, за операціями, які можна порівнювати;

4. розрахунок часу і вартості створення аналогічного банку за умовами і правилами, що існують на даний момент.

Дохідний підхід заснований на прогнозуванні грошових потоків банку в перспективі та їх приведенні до поточного (або майбутнього) моменту часу. Для банків зростаючих, створених на базі нових технологій обслуговування клієнтів, цей підхід до оцінки бізнесу банку в цілому і його акцій є найбільш адекватним.

Основними методами, що використовуються при дохідному підході, є методи DCF (discounted cash flow), метод капіталізації, метод доданої економічної вартості (EVA) тощо [2].

У зв'язку з тим, що всі банки володіють досить добре поставленими системами обліку і автоматизації своєї діяльності, а їх звітність перевірена аудитором і регулюючими державними органами, застосування дохідного підходу повинно ґрунтуватися на добре структурованій і перевірених інформації. Це, у свою чергу, робить отримані результати обґрунтованими і об'єктивними. Вибір методів усередині дохідного підходу визначається специфікою оцінюваного банку і особливостями його діяльності, але найчастіше – це метод капіталізації прибутку і метод дисконтування грошових потоків.

При оцінці банку, за умови використання витратного підходу, вартість банку обґрунтована оцінкою витрат на створення всіх матеріальних і нематеріальних активів, у тому числі і ділової репутації банку. Для початку проведення подібного роду оцінки необхідний баланс банку, а саме його активи. Укрупнено активи банку включають:

- Грошові кошти,
- Кошти в Національному банку України,
- Кошти в кредитних організаціях,
- Чисті вкладення в торговельні коштовні папери,
- Чисті вкладення в інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення,
- Чиста позикова заборгованість,
- Чисті вкладення в коштовні папери, що є в наявності для продажу,
- Основні засоби, нематеріальні активи і матеріальні запаси,
- Вимоги на отримання відсотків,
- Інші активи.

Відносно перших трьох позицій (грошових коштів, засобів в Нацбанку і засобів в кредитних організаціях), то вони, найчастіше, не переоцінюються (окрім тих випадків, коли є підстави вважати, що для засобів, розміщених в кредитних організаціях, існує ризик неповернення або ризик порушення термінів повернення). Окремо слід виділити позикову заборгованість і вимоги на отримання відсотків, оскільки саме тут, як правило, зосереджена основна частина активів банку. Основну частину складає позикова заборгованість, а не відсотки за нею. Ці активи об'єднані, тому що це права вимоги відносно одних і тих же суб'єктів і в плані методології їх оцінка однакова.

При оцінці вартості прав вимоги зводяться до визначення дисконту за ризик неповернення позики і ризик виникнення витрат на проведення заходів щодо забезпечення повернення, включаючи накладання стягнення на предмет застави. Варто відзначити, що величина цього дисконту, найчастіше, не може бути однаковою, оскільки різним групам позичальників надаються кредити на різних умовах. У зв'язку з цим найбільш важливою частиною оцінки

є класифікація позикової заборгованості і визначення дисконту для кожної підгрупи. При цьому використовується статистична інформація про повернення кредитів за попередній період, а також поточні дані про стан фінансового ринку і перспективи його розвитку.

Така стаття активів, як цінні папери, в портфелі банку може включати практично весь список цінних паперів, що обертаються на ринку: акції, векселі, облігації і інші цінні папери. Зазвичай, банк володіє високоліквідними інструментами, що мають ринкове котирування, проте можуть зустрічатися і об'єкти, що не котируються на відкритому ринку. Оцінка таких цінних паперів може бути достатньо трудомісткою, тому що вимагає детального вивчення їх емітента, а якщо таких об'єктів багато – це істотно збільшує трудомісткість оцінки. Оцінка основних засобів не має особливості специфіки. Найчастіше це нерухомість, автотранспорт, офісне устаткування, банкомати, касове і депозитарне устаткування, устаткування для пластикових карт.

Оцінка вартості банку включає не лише вартість активів, але і величину зобов'язань банку (пасиву), а оскільки величина зобов'язань визначається за даними бухгалтерського обліку на дату оцінки, її визначення скрути не представляє. Одним з найвідоміших і простіших способів оцінки ринкової вартості є аналіз чистих активів. Деякі фахівці також називають цей метод витратним. Суть його зводиться до того, що з ринкової вартості витрат на створення активів, які має в своєму розпорядженні банк, виключаються його зобов'язання перед кредиторами. Це і є чисті активи кредитної організації. Вони у свою чергу є тими коштами, якими володіють акціонери – реальний власний капітал банку.

Проте експерти не пригадують жодного випадку, коли при покупці банку або частини його акцій сторони орієнтувалися на власний капітал, розрахований за методикою НБУ: отримана сума не дає об'єктивної оцінки. Величина капіталу, яку оцінюють самі банки для звіту перед регулятором, як правило, більше реальних чистих активів.

При проведенні оцінки вартості банку також можуть бути використані методи порівняльного підходу. Банки, зазвичай, існують у формі акціонерних товариств, а найбільш великі – у формі публічних акціонерних товариств, тому оцінка банку може бути проведена як оцінка його акцій (наприклад, за допомогою методу продаж або методу ринку капіталу). Інформаційною основою вживання цих методів служать біржові котирування широкого спектру банків, представлених на ПФТС. Підбір аналогів, необхідних для проведення розрахунків порівняльним підходом, не складе великої скрути, оскільки банківський сектор досить представлений на біржових торгах, а інформація про банки-емітенти є відкритою. Труднощі можуть виникнути при оцінці невеликих банків або банків, що знаходяться в складному фінансовому положенні, оскільки зіставлення їх з лідерами галузі навряд чи буде обґрунтованим.

При всій привабливості порівняльного підходу – зовнішня простота і легкість у використанні, він має ряд істотних недоліків:

– Порівняльна оцінка спирається на показники ринку і передбачає, що в середньому він коректно визначає ціни, але не враховує, що інвестор може здійснювати помилки (переоцінка або недооцінка), оцінюючи конкретні банки. Також передбачається, що на ціни не впливають які-небудь виняткові чинники.

– Він не враховує зміну умов в часі: переваги інвесторів, можливі зміни умов діяльності (наприклад, законодавчі), зростання або зниження вартості банку в майбутньому.

– Не беруться до уваги зміни, що привносяться інвестором, метод не враховує дію на грошові потоки і банківські ризики змін в менеджменті в процесі зміни власника.

– Дає некоректну оцінку для банків з неповним використанням можливостей капіталу, з невживаними активами, ліцензіями.

– Не враховує рівень ризиків інвестиції в банк, проте ризики можна врахувати при коректуванні вартості відмінностей.

– При розрахунку мультиплікаторів для порівнянних операцій зазвичай використовують балансовий прибуток і капітал, проте реальні величини прибутку і капіталу часто не відповідають розрахунковим значенням.

Етап 3. Уточнення інформації про банк з метою проведення оцінки. Після формування загальної думки про банк та вибору підходу та методу оцінки необхідно зібрати і проаналізувати додаткову інформацію в тому обсязі, в якому це потрібно для коректної оцінки банку.

Крім того, який би підхід до оцінки банку не був би використаний для інтегральної оцінки вартості банку потрібне більш детальне дослідження за наступними напрямками:

– Виявлення найбільш вірогідних мотивацій власника до продажу банку або залучення інвестора. Формування обґрунтованих версій відносно перспективи співпраці нинішніх власників банку і потенційних інвесторів.

– Оцінка перспектив успішної взаємодії з існуючою менеджерською командою і персоналом. Прогнозування змін клієнтської бази і діяльності банку в разі звільнення ключових менеджерів. Можливість оперативного впровадження технологій, необхідних для ефективної роботи у вибраному інвестором напрямі.

– Аналіз клієнтської бази, її можливої динаміки після зміни власника або приходу стороннього інвестора. Оцінка поточної вартості клієнтської бази. Виявлення в ресурсній базі коштів, які безпосередньо пов'язані з власниками банку. Прогнозування відносно можливостей і вартості залучення ресурсів на грошовому ринку після залучення інвестора або зміни володіння.

– Детальний аналіз якості активів. Аналіз кредитного портфеля, його реальної прибутковості і рівня ризику, оцінка поточної вартості. Складання графіка погашення кредитів відповідно до термінів кредитних договорів і інших умов. При необхідності вивчення можливостей дострокового погашення кредитів або їх переуступки. Оцінка достатності резервів. Оцінка поточної вартості портфеля коштовних паперів. Виявлення додаткових умов за коштами, розміщеними в банках. Виявлення потенційно проблемних активів, включаючи різні вимоги до дебіторів.

– Оцінка реальної величини капіталу і прибутку банку. Оцінка необхідності додаткових інвестицій в капітал для виконання наглядних вимог. Оцінка перспектив зміни рівня прибутку (збереження, збільшення, зменшення) і основних чинників, що впливають на формування прибутку.

– Оцінка загального рівня ризиків банку. Конкретизація фінансових ризиків. Виявлення ризиків, пов'язаних з існуючими і минулими власниками банку. Розгляд поточної діяльності банку з точки зору юридичних і наглядних ризиків, можливих претензій з боку правоохоронних і фіскальних органів. Оцінка ризиків, пов'язаних з ринковими позиціями банку, а також загальних економічних і політичних ризиків зараз і на перспективу.

Складання короткого опису матеріально-технічної бази і майна банку.

Результатом збору і аналізу додаткової інформації є написання детального інвестиційного звіту про банк на базі оглядового аналітичного звіту.

Етап 4. Оцінка вартості банку. Слід пам'ятати, що результати оцінки можуть виявитися різними залежно від вживаного методу і підходу. Зазвичай залежно від ситуації застосовується комбінація тих або інших методів. Якщо оцінка проводиться на користь потенційного інвестора, то на вибір методу оцінки можуть впливати його цілі і плани.

При виборі і вживанні методу корисно керуватися принципом економії: не слід використовувати більше даних, ніж це потрібно для оцінки даного банку. Наприклад, для оцінки ліцензії банку недоцільно (немає чого і дорого) прогнозувати грошові потоки. В результаті сукупного аналізу зібраної і розрахованої інформації виробляється оцінка вартості банку на конкретну дату.

Результатом виконання четвертого етапу є включення у звіт про оцінку вартості банку нової обрахованої його вартості. У зв'язку із значними коливаннями цін на банківські активи, слід зазначити, що відповідно існують і деякі особливості оцінки їх вартості. Так, скажімо, оцінка фінансових активів банку за ринковою вартістю проводиться

лише при їх обігу на вторинних фінансових ринках. Оцінка ж активів, що не обертаються на вторинних ринках передбачає використання розрахункових методів. Ринкова ціна активів, що обертаються на вторинних ринках, буде встановлена в процесі торгів на організованих ринках (біржах) відповідними видами активів і оголошується публічно. Велику роль при оцінці банків грають нематеріальні активи, які в значній мірі можуть збільшувати вартість банку [3, с. 211]. Серед таких нематеріальних активів можна перерахувати наступні: якість бізнес-процесів, організаційна структура, кваліфікація персоналу, система управління, ліцензії, патенти, страхові гарантії депозитів, франшиза, стабільність ресурсної бази тощо. Таким чином, навіть ті банки, капітал яких є від'ємним, деякий період часу можуть мати певну цінність. Тобто наявність привабливих нематеріальних активів компенсує негативну величину власного капіталу.

Точність оцінки вартості банку залежить не лише від професіоналізму аналітика, але і від якості і обсягу доступної інформації про банк, зокрема від міри відвертості банку та його готовності до співпраці. Чим достовірнішою є інформація про банк, тим точніше можна виробити оцінку його вартості. Банки, що мають приховані проблеми, прагнуть замаскувати їх перед покупцем або інвестором, і не зацікавлені в детальному дослідженні всіх аспектів своєї діяльності, мотивуючи це тривалістю і дорожнечою аналітичного процесу.

І ще одне спостереження: інколи спроби дати оцінку вимагають такого числа допущень, що оцінка стає беззмістовною.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вартість банку на фінансовому ринку складається з багатьох складових: матеріально-технічної бази банку, його фінансової історії, частки ринку, бренду, репутації установи і авторитету його першої особи, які формують конкурентні переваги, а також обіцянки цільовим аудиторіям і суспільству. Експерти погоджуються, що окрім перерахованих причин реальна (перспективна) вартість для багатьох банків зараз серйозно занижена, у тому числі унаслідок загальної паніки і нервозності. Перший і найбільш очевидний аргумент – це процес реструктуризації і зміни власників, який почався відразу після виникнення системної банківської кризи. Вочевидь, що новий інвестор або кредитор, якому пропонується обміняти борги банку на його акції, захоче знати, скільки цей банк може коштувати і чи є вірогідність, що його вартість може збільшитися з часом за рахунок капіталізації грошових потоків, що генеруються банком.

Ще один аргумент буде вирішальним для нових лідерів на ринку банківських послуг. Стратегія, направлена на збільшення ринкової вартості їх бізнесу, допоможе їм зберегти сильні ринкові позиції і залучити нових клієнтів і власників.

І нарешті, ринкову вартість банку можна використовувати як індикатор ефективності та результативності роботи його керівництва. У міру розвитку фінансового ринку ефективність кожної компанії і її потенціал зростання визначатиметься зростанням ціни її акцій або ціни, яку готовий заплатити стратегічний інвестор для участі в капіталі компанії.

Головною проблемою при оцінці вартості кредитних інститутів експерти вважають їх непрозорість у структурі власності та фінансовому стані. Причинами подібної ситуації є частково недостатньо ефективний нагляд з боку НБУ, недосконалість банківського законодавства, недостатньо інтенсивний перехід банків на стандарти міжнародної фінансової звітності, які якраз і покликані допомагати клієнтам, контрагентам і потенційним інвесторам оцінити реальний фінансовий стан банку.

При оцінці вартості банку необхідно чітко розуміти специфіку цього бізнесу [4]. Застосування до оцінки комерційних банків класичних методик не завжди є виправданим, оскільки вони направлені перш за все на визначення вартості компаній, що мають іншу специфіку діяльності, структуру активів, зобов'язань, інші ризики. Враховуючи, що основу активів банку складають фінансові і інвестиційні вкладення, акцент необхідно робити на оцінку фактичних ринкових операцій. Але вони обмежено застосовуються в українській дійсності, оскільки інформація про операції купівлі-продажу пакетів цінних паперів банків частенько відсутня або спотворена. Одним з найважливіших чинників достовірності оцінки є наявність міжнародної звітності. Основною проблемою, яка підвищує ризик помилки при формуванні оціненої вартості банку, є інформаційна закритість українських банків.

В Україні західні експерти для оцінки вартості банку використовують "умовно ринкову вартість". Для комерційних банків існує середньогалузева прибутковість на капітал, яка розрізняється залежно від розміру банку та його операцій: робота на фінансовому ринку, кредитні операції, вексельний оборот. Цей метод дозволяє визначити можливу прибутковість бізнесу у межах основного напрямку діяльності банку, його розміру і активності на ринку. Така оцінка ґрунтується не на ринкових даних, а на офіційній звітності. Що стосується чинників, що підвищують ризик помилки, то до них відносяться складність реальної оцінки вартості активів і перш за все їх основної частини – кредитів. Якщо діяльність банку пов'язана з фізичними особами або малим бізнесом, то вартість позик оцінюється відносно точно, оскільки ризики і відсоток неповернень в середньому піддаються статистичному прогнозу і обліку. Оцінити ж вартість крупних кредитних активів дуже складно: оцінювачеві буде доступна лише формальна бухгалтерська звітність, а на її основі – навіть, якщо це офіційний баланс – дуже складно встановити реальну вартість позики.

Список використаної літератури:

1. *Грязнова А.Г.* Оценка бизнеса / Грязнова А.Г., Федотова М.А. и др. – М.: Интерреклама, 2003. – 544 с.
2. *Дамодаран А.* Инвестиционная оценка: Инструменты и методы оценки любых активов / Асват Дамодаран [Пер. с англ. Д. Липинского – 3-е изд.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 1341 с.
3. *Явасі І.Б.* Управління вартістю банку. Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 288 с.
4. *Коупленд Т.* Стоимость компаний: оценка и управление / Коупленд Т., Коллер Т., Муррин Д. – [3-е изд.]. – М.: Олимп – Бизнес, 2005. – 562 с.
5. *Никонова И.А.* Стратегия и стоимость коммерческого банка / Никонова И.А., Шамгунов Р.Н. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 302 с.
6. *Синки Дж.* Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.

МЕЛЬНИЧУК Любов Юріївна – кандидат економічних наук, старший викладач Одеського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ГУРА Ольга Леонідівна – кандидат економічних наук Одеського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ОРЛОВА Ольга Василівна – кандидат економічних наук Одеського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі